

Protocol *ANTI-PESTEN* Basisschool Stelaertshoeve

Bestandslocatie	S:\05 - KWALITEITZORG\06 - PROTOCOLLEN & FORMULIEREN\PROTOCOLLEN\CONCEPT		
naam		versie	datum
Lilian Korremans		1	170119
Frank Storm		2	170122
Lilian Korremans Frank Storm		3	180528

Inhoudsopgave

1. Het verschil tussen pesten en plagen	3
2. Waarom hebben wij een anti-pestprotocol?	4
3. Welke rollen zijn er bij pesten?	5
4. De signalen	6
5. Deze afspraken hebben wij m.b.t. pesten	7
6. Deze regels hebben wij m.b.t. pesten	9
7. Aanpak van ruzies en pestgedrag in 4 stappen	11
8. De consequenties	12
9. Begeleiding aan de gepeste en pestende leerling	13
10. Adviezen aan ouders	14

1. Het verschil tussen pesten en plagen

Wat is plagen?

Plagen gebeurt vaak spontaan, het duurt niet lang en gebeurt niet dag in dag uit. Bij plagen ben je gelijk aan elkaar; niemand is de baas. Ook liggen de rollen niet vast, de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Plagen gebeurt zonder iemand pijn te willen doen en is daarom vaak leuk en grappig.

Wat is pesten?

Bij pesten ben je niet gelijk aan elkaar. De pester is vaak sterker of ouder en heeft een grote mond. Anderen kijken vaak tegen de pester op. Pesten gebeurt ook vaak in een groep en telkens is dezelfde persoon de klos. De pester wil pijn doen, vernielen of kwetsen. Pesten gebeurt vaker dan één keer, soms weken – of maandenlang. Het gebeurt meestal zo dat volwassenen het niet merken. Pesten heeft een groot effect. De gepeste voelt zich vaak eenzaam en verdrietig en is onzeker en bang. Pesten kan zelfs lichamelijke en psychische klachten veroorzaken.

2. Waarom hebben wij een anti-pestprotocol?

Alle kinderen moeten zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen (waaronder pesten), elkaar aanspreken op deze regels en afspraken.

Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan!

Pesten komt op iedere school voor. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aan willen pakken. Daar zijn wel enkele voorwaarden aan verbonden:

- Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende groep), leerkrachten en de ouders/ verzorgers (hierna genoemd: ouders).
- De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, wordt het onderwerp pesten aan het begin van het schooljaar door de leerkracht met de kinderen in de klas besproken, waarna met hen regels worden vastgesteld.
- Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders) dat signaleren en duidelijk stelling nemen.
- Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch weer de kop opsteekt, beschikt de school over een directe aanpak. Zie maatregelen.
- Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert dan is de inschakeling van de coördinator sociale veiligheid (Lilian Korremans) nodig. Zij kan het probleem onderzoeken, deskundigen raadplegen en de directie adviseren.

3. Welke rollen zijn er bij pesten?

“Kinderen maken in een klas onderscheid tussen kinderen die er wel toe doen en kinderen die er niet toe doen. De kinderen die er zogenaamd niet toe doen, zijn vaak het slachtoffer van pesten. De pester wil graag een hoge sociale status en geliefd zijn. Omdat de pester vaak een bovengemiddeld begrip heeft van wat mensen denken en voelen, weet hij ook wat de zwakke plekken zijn van anderen. Door zijn macht te gebruiken, krijgt de pester waardering van anderen en bereikt hij de sociale status die hij wil bereiken”, aldus hoogleraar sociologie René Veenstra. (<http://jeugdjournaal.nl/uitzending/18788-avondjournaal.html>)

Als je in je hoofd een situatie neemt waarin iemand wordt gepest, welke personen zijn er dan allemaal bij betrokken? Is dat alleen de pester en het slachtoffer? We spreken in dit geval over de rollen die mensen hebben als het gaat om pesten. De bekendste is de pester. Deze persoon heeft de hoofdrol in zijn eigen toneelstuk. Maar zoals het ook in een echt toneelstuk gaat, staat er niet 1 persoon op het podium. De pester heeft anderen nodig om zijn rol goed te spelen. Deze rollen worden niet altijd bewust gekozen, daarom is het, om inzicht te krijgen in het proces rondom pesten, goed om te weten welke rollen er nog meer zijn.

De assistent

Een pester is niets zonder zijn assistent, er moet altijd wel iemand in de buurt zijn waar hij op kan vertrouwen en die hem aanmoedigt in zijn gedrag.

De meeloper

De meeloper heeft niet in de gaten dat hij een belangrijke facilitator is in het pestproces. Onbewust keurt hij het gedrag van de pester en zijn assistent goed, door bijvoorbeeld te zwijgen of te lachen als er iets gebeurt. Deze meeloper zal zelf geen zichtbaar pestgedrag vertonen, maar verhoogt door zijn gedrag wel de status van de pester.

De buitenstaander

Het spreekwoord *‘Wie zwijgt stemt toe’* is op deze rol van toepassing. Dit is de grootste groep. Deze mensen weten dat er gepest wordt, maar ze doen niets. Ze lachen niet als er iets gebeurt, maar ze zullen er ook niets van zeggen. Juist door niets te doen, tolereren ze het gedrag van de pester en zijn assistent.

Het slachtoffer

Je bent anders dan andere kinderen. Misschien heb je rood haar? Ben je klein van stuk? Of heb je een andere hobby dan de meeste kinderen uit je klas?

Als je systematisch, dus dat het vaker gebeurt, gepest wordt, dan sta je in de rol van slachtoffer.

De verdediger

Affectie is voor deze persoon belangrijker dan status, hij wil de relatie met mensen goed houden. Deze persoon zal niet direct iets doen, maar kan als de pesters uit de buurt zijn een grote steun zijn voor het slachtoffer, door bijvoorbeeld te zeggen dat hij het niet zo moet aantrekken.

Hoogleraar sociologie René Veenstra zegt ook dat pesten alleen kan worden begrepen als groepsproces. De bijrollen zijn voor de assistent, de meeloper en de buitenstaander. Zij bepalen of, hoeveel en met welke gevolgen er gepest wordt.

4. De signalen

Er zijn veel signalen die op pesten (kunnen) duiden:

- Altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen.
- Zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot.
- Een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven.
- Briefjes doorgeven.
- Beledigen.
- Opmerkingen maken over kleding.
- Isoleren.
- Buiten school opwachten, slaan of schoppen.
- Op weg naar huis achterna rijden.
- Naar het huis van het slachtoffer gaan.
- Bezittingen afpakken.
- Schelden of schreeuwen tegen het slachtoffer.

Deze lijst met signalen kan nog verder worden uitgebreid. Leerkrachten en ouders moeten daarom alert zijn op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan en duidelijk stelling nemen wanneer bepaalde gedragingen hun norm overschrijden

5. Deze afspraken hebben wij m.b.t. pesten

1. Wij zijn ons bewust dat de elke groep zich na de zomervakantie binnen 3 tot 6 weken (opnieuw) vormt. Een goede start is essentieel. Daarom wordt er vanaf de zomervakantie tot aan de herfstvakantie elke week twee keer een activiteit ingepland met als doel de groepsvorming positief te stimuleren. Kort na elke vakantie wordt dit minimaal 1 keer gedaan, liefst elke week 1 keer. Dit kunnen activiteiten zijn zoals klasbouwers, spreekbeurten, rollenspelen, regels met elkaar afspreken over omgaan met elkaar en groepsopdrachten.
2. Elke week wordt er een kringgesprek besteed aan een sociaal emotioneel onderwerp. Onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, rollen in een groep, aanpak van ruzies etc. kunnen aan de orde komen.
3. Het voorbeeld van de leerkrachten (en thuis de ouders) is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Leerkrachten horen duidelijk stelling te nemen tegen dergelijke gedragingen.
4. Onze school wordt getraind in PBS (Positiv Behavior Respons). Dagelijks besteden we in elke klas aandacht aan PBS, waarbij de nadruk ligt op gewenst gedrag en het belonen hiervan. Het duidelijk uitspreken van regels geeft veel duidelijkheid over onze verwachtingen bij de kinderen. Op deze manier dragen we preventief bij aan een veilige sfeer waarin pesten niet thuis hoort. Indien pesten zich toch voordoet wordt actie ondernomen. Bij overdracht aan duo-partner en bij overdracht bij aanvang van het nieuwe schooljaar worden de alle incidenten en daaropvolgende acties mondeling overgedragen en is alles geregistreerd in ons administratiesysteem Esis.
5. Elk jaar wordt in november voor groep 1 t/m 8 Viseon (VolgInstrument voor Sociaal-Emotionele Ontwikkeling) ingevuld en in het eerste kwartaal (januari – maart) wordt in groep 6 t/m 8 de monitor van Vensters PO afgenomen. Indien er op het Viseon-overzicht rode blokjes verschijnen of er vanuit de monitor van Vensters PO actiepunten nodig blijken, wordt er (eventueel in overleg met intern begeleider, coördinator sociale veiligheid of SoVa-trainer) actie ondernomen om de groepsveiligheid te verbeteren. De intern begeleider en coördinator sociale veiligheid hebben jaarlijks een bijeenkomst om de nodige actiepunten samen door te nemen.
6. Vanaf groep 4 t/m 8 wordt er twee keer een sociogram afgenomen; rond de herfstvakantie en in het voorjaar. Bij ongewenste uitkomsten, volgen er acties. Ook deze worden vastgelegd.
7. Er wordt door het PBS-team met regelmaat gezorgd voor genoeg buitenspeelmateriaal of activiteiten zodat de kinderen zich kunnen richten op leuk samenspel tijdens vrije momenten.

8. Surveillanten en overblijfhulpen worden op de hoogte gesteld van peestsituaties en afspraken hieromtrent. De gepeste en pestende leerling weten dat zij hierover contact onderhouden.
9. In groep 7 wordt er gewerkt met het *Marietje Kessels project*. Kinderen leren hierbij voor zichzelf op te komen zonder anderen daarbij te kwetsen. De trainingen bereiden ook voor op de omgang met anderen op de middelbare school.
10. In de groepen 5 t/m 8 gaan we pesten via sociale media preventief aanpakken door activiteiten in het kader van de leerlijn Mediawijsheid¹; zie leerlijn mediawijsheid. Curatief worden concrete incidenten in de klas besproken. Na herhaling van ongewenst gedrag worden ouders betrokken, indien dit niet helpt wordt ib-er en daarna directie ingeschakeld.
11. De interne vertrouwenspersonen (IVP) /coördinator sociale veiligheid (CSV) voeren jaarlijks een kringgesprek in de groepen. Elk jaar heeft een ander thema. Hierbij is aandacht voor sociale veiligheid en onderwerpen zoals pesten en mediawijsheid passeren hierbij o.a. de revue.

¹ De Kwaliteitsgroep Mediawijsheid werkt hier aan.

6. Deze regels hebben wij m.b.t. pesten

We hanteren de volgende regels binnen onze school:

Regel 1:

Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leerkracht niet wordt opgevat als klikken: als je wordt gepest of als je ruzie met een ander hebt en je komt je er zelf niet uit dan mag je hulp aan de leerkracht vragen. Dit wordt niet gezien als klikken.

Regel 2:

Een tweede stelregel is dat een medeleerling ook de verantwoordelijkheid heeft om het pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.

Regel 3:

Samenwerken zonder bemoeienissen.

School en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te komen lossen. Bij problemen van pesten zullen de directie en de leerkrachten hun verantwoordelijkheid (moeten) nemen en indien nodig overleg voeren met de ouders. De inbreng van de ouders blijft bij voorkeur beperkt tot het aanreiken van informatie, tot het geven van suggesties en tot het ondersteunen van de aanpak van de school.

De regels binnen elke klas:

Op onze school werken we vanuit drie belangrijke kernwaarden:

- veiligheid;
- verantwoordelijkheid;
- leren met plezier.

Elk schooljaar benoemen we minimaal vier belangrijkste regels die op dat moment nodig blijken, zodat elk kind zich veilig kan voelen op onze school. Deze regels worden positief geformuleerd. Deze regels worden met de kinderen voor minimaal vier weken inge oefend en beloond. Daarna verwachten we dat de kinderen zich hieraan houden en dat benoemen we hun verantwoordelijkheid.

De volgende regels zijn vanaf het schooljaar 2016-2017 ingevoerd:

1. Wij lopen rustig in de gang en gebruiken onze fluisterstem.
2. Tassen en jassen hangen we aan de kapstok, leggen we in de grijze bak of achter de stang.
3. Wij laten de wc netjes achter voor de ander.
4. Wij spelen op de speelplaats, het spel dat hoort bij de juiste zone.

Binnen de groepen komen daarnaast andere zaken aan de orde die op dat moment van belang worden geacht. Hierbij valt te denken aan:

1. Doe alleen iets bij een ander kind, wat jezelf ook prettig vindt.
2. Kom alleen aan een ander als de ander dat wil.
3. We noemen elkaar bij de voornaam en gebruiken vriendelijke woorden.
4. Als je kwaad bent, blijf je met je handen bij jezelf.
5. Probeer eerst samen te praten. Ga anders naar de meester of de juf.

6. Je gaat naar de juf of meester als er iets gebeurt wat je onprettig of gevaarlijk vindt. Dit is geen klikken.
7. Vertel de meester of de juf wanneer je zelf of iemand anders wordt gepest.
8. Blijft de pester doorgaan dan wederom aan de meester of juf vertellen.
9. Word je gepest praat er thuis ook over, je moet het niet geheim houden.
10. Uitslachten, roddelen en dingen afpakken of kinderen buitensluiten wordt niet geaccepteerd.
11. Alleen aan je eigen spullen komen of toestemming aan de ander vragen.
12. Luisteren naar elkaar.
13. Iedereen is gelijk. Ieder kind telt.
14. Nieuwe kinderen willen we goed ontvangen en opvangen. Zij zijn ook welkom op onze school en in de nieuwe groep.
15. Opzettelijk iemand pijn doen, opwachten buiten school, achterna zitten om te pesten is beslist niet toegestaan.
16. Probeer ook zelf een ruzie met praten op te lossen.

Deze regels gelden op school en daarbuiten.

7. Aanpak van ruzies en pestgedrag in 4 stappen

Wanneer leerlingen ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten proberen zij en wij het in vier stappen op te lossen:

Stap 1:

Er eerst zelf (en samen) uit te komen.

Stap 2:

Op het moment dat een van de leerlingen er niet uitkomt (in feite het onderspit delft en verliezer of zondebok wordt) heeft deze het recht en de plicht het probleem aan de meester of juf voor te leggen. De leerkracht biedt de leerling dusdanige hulp waardoor het kind zich weer prettiger voelt.

Stap 3:

De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een gesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Bij herhaling van pesterijen / ruzies tussen dezelfde leerlingen volgen sancties (zie 8. De consequenties).

Stap 4:

Bij herhaaldelijke ruzie/pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling en houdt een open gesprek met de leerling die pest / ruzie maakt. Hierin wordt de pester niet gestraft, maar er wordt hulp geboden door ook deze leerling serieus te nemen en te helpen. De consequenties treden in werking (zie 8).

Ook wordt de naam van de ruziemaken/ pester in Esis (of tijdelijk in een zorgmap of sociaal-emotionele handleiding) genoteerd. Bij iedere melding omschrijft de leerkracht 'de toedracht'. Bij de derde melding worden de ouders op de hoogte gebracht van het ruzie-pestgedrag. Leerkracht(en) en ouders proberen in goed overleg samen te werken aan een bevredigende oplossing.

De leerkracht biedt altijd hulp aan de gepeste en begeleidt de pester, indien nodig in overleg met de ouders, de coördinator sociale veiligheid en/of externe deskundigen.

8. Maatregelen

De leerkracht heeft het idee dat er sprake is van onderhuids pesten

In zo'n geval stelt de leerkracht via een klassengesprek in z'n algemeenheid een probleem aan de orde om langs die weg bij het probleem in de klas te komen.

De leerkracht ziet dat een leerling wordt gepest (of de gepeste of medeleerlingen komen het bij hem melden). En vervolgens leveren stap 1 t/m 4 geen positief resultaat op voor de gepeste.

De leerkracht neemt duidelijk een stelling in vijf fasen verdeeld, afhankelijk hoelang de pester door blijft gaan met zijn/haar pestgedrag en geen verbetering vertoont in zijn/haar gedrag.

Fase 1:

Een gesprek met de ouders. De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde aan het probleem te maken. De school heeft alle activiteiten vastgelegd in Esis en de school heeft al het mogelijke gedaan om een einde te maken aan het pestprobleem. De CSV² kan desgewenst in dit stadium betrokken worden.

Fase 2:

De CSV probeert via de *No Blame methode* de gepeste en pester te begeleiden.

Fase 3:

Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals de schoolarts van de GGD of schoolmaatschappelijk werk.

Fase 4:

Leveren de interventies in fase 3 geen resultaat dan volgen we het stappenplan *Gewenst gedrag*, zorgniveau 4.

² Contactpersoon sociale veiligheid

9. Begeleiding aan de gepeste en pestende leerling

Begeleiding van de gepeste leerling:

- Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest.
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor tijdens en na het pesten.
- Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken. De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren.
- Zoeken en oefenen van een andere reactie bijvoorbeeld je niet afzonderen.
- Het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest.
- Nagaan welke oplossing het kind zelf wil.
- Sterke kanten van de leerling benadrukken.
- Belonen (schouderklopje) als de leerling zich anders/beter opstelt.

Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester(s):

Het gepeste kind niet over-beschermen bijvoorbeeld naar school brengen of 'ik zal het de pesters wel eens gaan vertellen'. Hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.

Begeleiding van de pester:

- Praten: zoeken naar de reden van het ruzie maken/ pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen).
- Laten inzien wat het effect van zijn/ haar gedrag is voor de gepeste. Verantwoordelijkheid laten nemen.
- Excuses aan laten bieden.
- In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft.
- Pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel; belonen als het goed gaat.
- Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de 'stop-eerst-nadenken-houding' of een andere manier van gedrag aanleren.
- Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het pesten?*
- Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met andere kinderen wel leuk kan zijn.
- Inschakelen hulp; anti-pestcoördinator; SoVa-trainers; Jeugdgezondheidszorg; huisarts; GGD.

Oorzaken van pestgedrag kunnen zijn:

- Een problematische thuissituatie.
- Voortdurend gevoel van anonimiteit (buitengesloten voelen).
- Voortdurend in een niet-passende rol worden gedrukt.
- Voortdurend met elkaar de competitie aan gaan.
- Een voortdurende strijd om macht in de klas of in de buurt.

10. Adviezen aan ouders

Ouders van gepeste kinderen:

- Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.
- Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden en weer terug komen.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.

Ouders van pesters:

- Neem het probleem van uw kind serieus.
- Raak niet in paniek: elk kind kan pester worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Besteed extra aandacht aan uw kind.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.

Alle andere ouders:

- Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed en gewenst gedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen.